

Datamaterialet er samlet i komprimerede bilag og herved lettes læsningen af konklusionerne.

Bogen giver ikke meget svar på, hvordan meninger dannes, men den giver en række udmærkede analyser af, hvordan meninger formidles mellem de forskellige dele af systemet, og konklusionen herpå er blandt andet, at massemedierne er et vigtigt bindeled også mellem offentlige institutioner og forskellige organiserede grupper.

Karen Siune

Ole Jess Olsen, Industripolitik i Danmark, Norge og Sverige. København: Paludan, 1980. 165 sider, 81,75 kr.

Kai Vangskjær, Oplæg om industriudvikling og industripolitik - analyse og perspektiver. København: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 1980. 130 sider, 33,50 kr.

Under den aktuelle økonomiske krise kan der i de fleste vesteuropæiske landes økonomiske politik iagttages forsøg på at gennemføre en mere sektor- eller virksomhedsorienteret, målrettet økonomisk politik med det formål at bremse den økonomiske krises gennemslag og/eller udvikle strategiske (industri)sektorer. I mange vesteuropæiske lande er en sådan selektiv politik et kendt fænomen, hvis betydning blot er øget i de sidste 5-10 år, for eksempel i Norge og Sverige. I disse lande gennemføres utallige analyser af den industrielle udvikling, og der søges opstillet retningslinier for den fremtidige statslige industripolitiske indsats. I Danmark derimod er den sektororienterede politik rettet mod industrien af ringere omfang og ikke mindst langt mindre målrettet, hvorfor den også indeholder et mindre styringspotentiale for de offentlige beslutningstagere. Følgelig er de industripolitiske overvejelser i Danmark mere sporadiske og tilfældige, omend der specielt inden for Socialdemokratiet søges opstillet retningslinier for en anden industripolitik, - ikke mindst på foranledning af kredse inden for fagbevægelsen.

Som følge af dens tilbageståenhed i Danmark, har industripolitikken kun været underkastet få selvstændige analyseforsøg. Den voksende erkendelse af nødvendigheden af en mere aktiv industripolitik har dog allerede medført en skærpelse af debatten og resulteret i analyser, der på forskellig måde er med til at udfylde et tomrum. To af disse arbejder skal omtales her.

Ole Jess Olsen (OJO), der er lektor ved Institut for Samfundsøkonomi og planlægning, RUC, er blevet inspireret til sin bog Industripolitik i Danmark, Norge og Sverige af den forøgede intensitet i debatten om industripolitikens udformning i Danmark, men formålet med bogen er ikke at angive en vej til løsning af

Datamaterialet er samlet i komprimerede bilag og herved lettes læsningen af konklusionerne.

Bogen giver ikke meget svar på, hvordan meninger dannes, men den giver en række udmærkede analyser af, hvordan meninger formidles mellem de forskellige dele af systemet, og konklusionen herpå er blandt andet, at massemedierne er et vigtigt bindeled også mellem offentlige institutioner og forskellige organiserede grupper.

Karen Siune

Ole Jess Olsen, Industripolitik i Danmark, Norge og Sverige. København: Paludan, 1980. 165 sider, 81,75 kr.

Kai Vangskjær, Oplæg om industriudvikling og industripolitik - analyse og perspektiver. København: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 1980. 130 sider, 33,50 kr.

Under den aktuelle økonomiske krise kan der i de fleste vesteuropæiske landes økonomiske politik iagttages forsøg på at gennemføre en mere sektor- eller virksomhedsorienteret, målrettet økonomisk politik med det formål at bremse den økonomiske krises gennemslag og/eller udvikle strategiske (industri)sektorer. I mange vesteuropæiske lande er en sådan selektiv politik et kendt fænomen, hvis betydning blot er øget i de sidste 5-10 år, for eksempel i Norge og Sverige. I disse lande gennemføres utallige analyser af den industrielle udvikling, og der søges opstillet retningslinier for den fremtidige statslige industripolitiske indsats. I Danmark derimod er den sektororienterede politik rettet mod industrien af ringere omfang og ikke mindst langt mindre målrettet, hvorfor den også indeholder et mindre styringspotentiale for de offentlige beslutningstagere. Følgelig er de industripolitiske overvejelser i Danmark mere sporadiske og tilfældige, omend der specielt inden for Socialdemokratiet søges opstillet retningslinier for en anden industripolitik, - ikke mindst på foranledning af kredse inden for fagbevægelsen.

Som følge af dens tilbageståenhed i Danmark, har industripolitikken kun været underkastet få selvstændige analyseforsøg. Den voksende erkendelse af nødvendigheden af en mere aktiv industripolitik har dog allerede medført en skærpelse af debatten og resulteret i analyser, der på forskellig måde er med til at udfylde et tomrum. To af disse arbejder skal omtales her.

Ole Jess Olsen (OJO), der er lektor ved Institut for Samfundsøkonomi og planlægning, RUC, er blevet inspireret til sin bog Industripolitik i Danmark, Norge og Sverige af den forøgede intensitet i debatten om industripolitikens udformning i Danmark, men formålet med bogen er ikke at angive en vej til løsning af

den danske industris strukturproblemer. Hensigten er at beskrive udviklingen i de tre landes industripolitik og til dels forklare forskellene på de industripolitiske traditioner og aktuelle tiltag.

Med undertitlen "en oversigt over statslige virksomheder og industristøtte i de tre lande" foretages en præcisering, der er stærkt påkrævet i forhold til hovedtitlen: For det første angives det, at vi har at gøre med et oversigtsværk, hvormed der med forfatterens egne ord" rejses flere spørgsmål end der besvares" (p. 9). Dette er naturligvis et fuldt legitimt formål, og det skal med det samme tilføjes, at bogen giver udmærket inspiration til en række detailstudier.

For det andet nævnes de statslige virksomheder, som faktisk lægger beslag på hovedparten af bogens ca. 150 sider tekst. Kun et ca. 25 siders afsnit (pp. 100-125) vedrører udelukkende andre såkaldte selektive industripolitiske foranstaltninger.

Statslige virksomheder placerer OJO begrebsligt som en del af industripolitikken. Det er vanskeligt at give en anvendelig bestemmelse af industripolitikbegrebet. Måske af den grund bruger OJO ikke megen energi herpå, men nøjes med at konstatere, at en række politikområder, der ikke kaldes industripolitik, vil have betydning for industriens eksistensvilkår. Traditionelt anvendes dikotomien generel-selektiv industripolitik for at angive, om det er hele industrien eller udvalgte dele, der er genstand for de statslige foranstaltninger. Også denne sondring mener OJO, ganske rigtigt, er ulden i kanten, for en række foranstaltninger med angiveligt generelt sigte vil i praksis have diskriminerende effekter i forhold til forskellige virksomhedstyper (p. 100). Disse uklarheder fjernes ikke i bogen, og det bliver således upræcist, hvad der er OJO's søgningsfelt, men ud fra bogens empiriske afsnit ser vi, at interessen ligger i de foranstaltninger, der officielt kaldes industripolitiske, og som har til formål at påvirke dele af industrien: dette kaldes hos OJO selektiv industripolitik. De statslige virksomheder ses som et alternativ til de selektive foranstaltninger, der er rettet mod den private sektor.

Den omfattende behandling af de statslige virksomheder indledes af et kapitel, der giver en redegørelse for omfanget af den statslige produktion og en generel diskussion af forklaringerne på eksistensen af statslige virksomheder i Vesteuropa.

Den meget korte præsentation af ikke-marxistiske (pp. 24-25) og marxistiske teories (pp. 26f) forklaringer bliver nødvendigvis skematisk og unuanceret og her kan givetvis hentes inspiration til videnstudier med henblik på forståelse og afklaring af nationaliseringsspørgsmålet. Det er forfatterens hovedsynspunkt, at der ikke kan identificeres en enkel og klar udviklingstendens for de stats-

lige virksomheders betydning og udvikling heraf. Det understreges nok rigtigt, at eksistensen af statslige virksomheder ikke i væsentligt omfang skyldes et politisk ønske om at socialisere industrien. Snarere skal man se på forskelle i erhvervsstruktur og den offentlige sektors øvrige opbygning (p. 14). Statovertagelsen kan nok både for 1930'ernes og 1970'ernes vedkommende ses hovedsageligt som kriseforanstaltninger, der blandt andet sikrer beskæftigelsen og regioner i forbindelse med tilpasningen til den ny internationale arbejdsdeling.

OJO stiller spørgsmålet, om der er væsensforskelle mellem statsovertagelse og andre selektive instrumenter, eller om der er tale om funktionelle ækvivalenter (p. 27). Ud fra gennemgangen af en række eksempler kommer forfatteren til den konklusion, at der gives private alternativer (driftsstøttearrangementer mv.) til nationalisering. - Det er nok et synspunkt, som trænger til stærkere efterprøvelse. OJO synes da også selv at antyde en kvalitativ forskel i disse statslige foranstaltninger, når han skriver, at "efterhånden som problemerne har vist sig at være mere permanente, er støtten blevet ændret til statslig ejerkapital" (p. 28). Der kan opstå legitimitetsproblemer for staten ved øget støtte til bestemte kapitalfraktioner. Disse problemer kan fjernes ved statslig overtagelse. OJO har yderligere den gode pointe, at der også ligger en politisk fordel ved at identifikationen af den private sektor som den effektivt drevne kan opretholdes (p. 46). Samtidig kan der via disse virksomheder føres en mindre gennemskuelig strukturpolitik. Dette interesseaspekt strejffes flere steder i bogen, men tages ikke op til egentlig behandling.

Fra udenlandske undersøgelser af de statslige virksomheders økonomiske målsætnings- og driftskriterier, de forvaltningsmæssige principper samt de ansatte gruppers indflydelsesmuligheder uddrager OJO det synspunkt, at der stort set ikke er forskelle på de store private og offentlige virksomheders adfærd, som for begge typers vedkommende er præget af både politiske og økonomiske overvejelser (p. 35). Det synspunkt kan nok ikke rokkes ved yderligere undersøgelser. Men det kan ikke automatisk lede til en slutning, som er udbredt i dele af den danske venstrefløj, at der ikke ligger nogle demokratiseringspotentialer i de nationaliserede virksomheder i alle politiske situationer. Det må afklares ved en nærmere analyse.

I de to følgende kapitler 2 og 3 går OJO så over til at se på industrinationaliseringer i Danmark, Sverige og Norge. I kapitel 2 (pp. 38-66) ses på udviklingen fra 1930 og frem til 1970. Der er tale om en kort beskrivende fremstilling af de store linjer i udviklingen, hvis man overhovedet kan tale om linjer, da beslutningerne bag de statslige virksomheders etablering var isolerede (p. 59). Der var generelt tale om en i vesteuropæisk målestok relativ lille anvendelse af

statslige virksomheder. Men i Sverige og Norge gennemførtes trods alt en række statsovertagelser ud fra blandt andet fiskale, socialpolitiske, forsyningsmæssige hensyn og i Norge overtog staten efter 2. verdenskrig de tyske anlæg.

Kapitel 3 (pp. 67-99), som behandler industrinationaliseringer efter 1970, har samme beskrivende karakter som foregående kapitel, men er langt mere empirisk belagt. Efter 1970 fjerner Norge og Sverige sig endnu mere fra Danmark, og staten bliver langt den største industriejer (p. 67). Danmark fortsætter sin liberale kurs à la Hækkerup. Det er først inden for den allersidste tid, at der er kommet forskellige signaler fra SD, der kan tydes som starten til en kursændring i Danmark.

Den hastige norske udvikling anser OJO for at være et produkt dels af Arbejderpartiets bevidste erhvervspolitik og dels af de heldige olie- og naturgasfund. Udnyttelsen af disse ressourcer styres i hele den vertikale produktionsproces af statslige selskaber og har samtidig givet staten midler til at sikre en mere sammenhængende industristruktur.

I Sverige har man ligeledes set en voldsom øgning i det statslige engagement. Det tilskrives dels SD's udformning af en mere selektiv industripolitik og dels kriserne for en række betydningsfulde brancher (p. 79)

Kapitlet giver en udmærket oversigt over udviklingen i perioden, men det er som om OJO for at understrege, at der ikke er tale om den gradvise indførelse af socialisme, hvilket er ganske rigtigt, underspiller betydningen af den voksende statslige sektor i Norge og Sverige. For OJO er der "blot blevet mange flere (statslige virksomheder) i 70'erne sammenlignet med de to foregående årtier". Det ville være interessant at få belyst nærmere, hvordan disse ressourcer rent faktisk udnyttes i styringsmæssig henseende med henblik på den strukturpolitik, der er og bliver nødvendig med udviklingen af den nye internationale arbejdsdeling. Hvor langt kan denne udvikling fortsætte, uden at der sker kvalitative ændringer med økonomien og staten? Hvis der findes grænser for denne udvikling, hvilken karakter har de da? - Dette er blot for at antyde nogle af de problemstillinger, OJO med sin udmærkede bog hjælper med til at rejse.

Den selektive industripolitik behandles ret oversigtligt i kapitel 5 (pp. 100-125). OJO's bestemmelse af begrebet er introduceret i anmeldelsens begyndelse. Man kan dog blive usikker, da der også indføres en anden forfatters afgrænsning ved hjælp af lovenes administration (p. 101), uden at der foretages en endelig afklarende diskussion af de forskellige bestemmelser.

For Danmark starter beskrivelsen omkring 1960, mens den for Norge og Sverige går betydeligt længere tilbage. Denne afgrænsning burde være præciseret, så meget desto mere fordi vi skal slås med den lidet håndterlige og operationaliserede

bestemmelse af selektiv industripolitik, der, som OJO selv fremhæver, "gør kvantitative sammenligninger til en noget dristig affære" (p. 102).

Det er karakteristisk for konklusionerne i dette afsnit, at de er meget forsigtige og med mange adverbielle forbehold - undertiden i en sådan grad, at læseren kan blive usikker på, hvad der bliver tilbage (for eksempel pp. 101n-102ø).

Danmark karakteriseres ved den stærke liberale tradition, der har stået for "styring" via markedets usynlige hånd. De selektive midler har således været ganske få. Langt senere end i Norge og Sverige har Danmark fået et industriministerium. Det er endda så nyt, at OJO kun har fået det med i en ekstra note. Der er også sket andre reorganiseringer i den statslige administration siden manuskripter er blevet afleveret til forlaget, så det vil nok være klogt at få de nyeste papirer fra Administrationsdepartementet, hvis man skal arbejde med disse forhold.

Norges selektive industripolitik tog rigtig fart efter 2. verdenskrig, men på det seneste har der været signaler i retning af generel industripolitik (p. 116). - Det står til nærmere iagttagelse og analyse i den kommende tid.

Sverige har først efter 1960 i væsentligt omfang påbegyndt en bevidst styring af industriudviklingen.

I et afsluttende kapitel 5 (pp. 126-151) forsøger OJO at give nogle bud på forklaring af forskellene mellem de industripolitiske linjer i de tre skandinaviske lande. Som vigtige forklaringsfaktorer fremhæves erhvervsstrukturen og de tilhørende klasse-mæssige forhold (for eksempel landbrugets vigtige rolle i Danmark) og herunder industristrukturen (for eksempel hovedsageligt små ikke kapitalkrævende industrier i Danmark), den geografiske balance (for eksempel regionale problemer i Norge skaber behov for statslig indgriben). Endvidere tillægges arbejderbevægelsens udvikling betydning og specielt de nationale bevægelses teoriudvikling på det økonomiske område. Denne hænger nok snævert sammen med de erhvervsmæssige forholds udvikling.

Der er tale om et ganske spændende afslutningskapitel med en række interessante teser og synspunkter, der har meget for sig, men det kan alligevel fortsat give anledning til undren, at Stålvalseværket ikke ejes af staten, at skibsværftbranchen ikke er blevet nationaliseret, og at SD ikke har taget fat på at sikre en sammenhængende og mere uafhængig industristruktur i Danmark, når vi læser om industriudviklingen i Norge og Sverige i OJO's spændende bog, der forhåbentlig, som efter forfatterens eget ønske, vil provokere "til at gå i gang med detailstudier af de mange løse ender" (p. 9).

Kaj Vangskjærs bog er udgivet af Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, og uden

fuldstændig identitet kan bogen betragtes som repræsenterende, sammenfattende og delvis udbyggende de synspunkter, der som variationer over et tema indgår i Erhvervsrådets beretninger siden 1976: nødvendigheden af en aktiv og målrettet erhvervs politik.

Det første kapitel om udviklingen i den internationale økonomi siden 1945 er en forholdsvis traditionel beskrivelse og forklaring af udviklingen i forholdet mellem de kapitalistiske centre og mellem i- og u-lande. Væsentligst i forhold til industripolitikken forekommer påpegningen af, at den internationale økonomiske integration - herunder forskellige former for internationalisering af produktionen - indsnævrer det enkelte lands muligheder for gennem en selvstændig økonomisk politik at tilgodese forskellige samfundsmæssige målsætninger. Heraf følger nødvendigheden af en statslig politik, der supplerer de hidtidige økonomiske midler med nye instrumenter, der er mere selektiv. Den anden væsentlige konstatering er de multinationale selskabers monopolagtige stilling inden for forskellige produktområder, teknologiformer. Videre fastslås, at disse multinationale selskabers aktiviteter udgør en betragtelig del af selve den nye internationale arbejdsdeling. Desværre kommer kapitlet ikke nærmere ind på den problemstilling i hvilken udstrækning den således udviklede internationale arbejdsdeling skal være bestemmende for den nationale industripolitik. Denne problemstilling forekommer relevant, dels fordi de multinationale selskaber ikke kan forventes at tage specielle nationale, samfundsmæssige hensyn og dels fordi disse selskaber er en erklæret modstander for både den nordiske og internationale fagbevægelse.

Bogens behandling af strukturproblemet i dansk økonomi knytter sig til den opfattelse, at de økonomiske problemer i 50'erne medførte en meget uheldig dansk integration i den internationale arbejdsdeling omkring 1960, idet industriens selvforsyningsgrad faldt mærkbart, fordi produktionsstrukturen blev stadig mere usammenhængende. Heraf fulgte en øget tendens til niche-produktion i industrien. Denne forklaring på industriens strukturproblem har uden tvivl meget for sig, problemet er dog efterhånden at komme med en mere præcis vurdering af for eksempel niche-produktionens omfang og udviklingsmæssige betydning. Manglen på empirisk funderede analyser afhjælpes ikke af denne bog.

Forklaringen på strukturproblemet er delvis et alternativ til den tradition, der overvejende ser problemet i hastigheden i den offentlige sektors vækst. Bogen tager da også eksplicit afstand herfra, omend det i den konkrete argumentation er noget uklart, hvilken rolle boligbyggeriet tillægges i cementeringen af strukturproblemet (p. 29). Uklar er også konstateringen, at dansk industri ikke har evnet at udnytte potentielle forsknings- og udviklingsmuligheder. Skyldes dette

forhold en udygtig ledelse i industrien, eller skal årsagen søges i industristrukturens dominans af små og mellemstore virksomheder? Er det sidste tilfældet, må målet være, om en målrettet erhvervs politik også sigter på en ændring af industriens størrelsesstruktur, men bogen argumenterer ikke konsekvent herfor. Kapitel om industriens udvikling 1965-78 er mindst integreret med de industripolitiske problemstillinger, hvorfor der kun skal henvises til denne analyse og til basismaterialet i bilagstabellerne.

I bogens anden del om kriseårenes økonomiske politik og industripolitik konkluderes korrekt, at hovedvægten i den økonomiske politik har været lagt på gammelkendte generelle økonomisk-politiske instrumenter, der karakteriseres som blindt virkende (pp. 52 og 56). Her og andetsteds f. omføres således en ret hård kritik af den statslige krisepolitik, men den eneste regering, der eksplicit nævnes, er Venstre regeringen i 1974. Tilknytningen til Erhvervsrådet afholder åbenbart forfatteren fra mere konkrete kritikker; men alle ved selvfølgelig, hvilke regeringer, der har ført den økonomiske politik siden 1974!

De senere års beskæftigelsesplaner tillægges iøvrigt større grad af målrettethed, end der er dækning for - ihvert fald hvis beskæftigelsesplanerne betragtes som et hele. Hertil kommer, at konkretiseringen af beskæftigelsesplanernes målrettethed inddrager stort set alle tilskyndelser til energibesparelser, naturgasledningen og varmforsyningsloven, altså statslige tiltag, der kun delvis kan forstås som led i beskæftigelsesplanerne. Men det er rigtigt, at udviklingen på energiområdet kan bedømmes som en mere kollektiv varetagelse af nogle samfundsmæssige behov.

Afsnittet om industripolitikken indeholder en figur over den tidsmæssige gennemførelse af en række industripolitiske ordninger, men kapitlet rummer ingen detaljerede analyser heraf. Konklusionen, at erhvervs politikken er passiv og usammenhængende og "uden andre styringsmekanismer end producenternes profitmotiv" (p. 61), og at specielt Industrirådets synspunkter har fundet væsentlig udbredelse og indflydelse på ordningernes administration er dog uden tvivl dækkende - men rejser unægtelig problemer for udviklingen af en alternativ erhvervs politik.

Omkring bogens sidste del vil vi ikke komme nærmere ind på behandlingen af Industrirådets synspunkter (pp. 66ff), men blot konstatere, at fremstillingen flere steder vulgariserer Industrirådets synspunkter og gør dem mere entydigt gammelliberale end de er. Fremlæggelsen af et "nyreformistisk" alternativ i form af en strukturforandrende politik er bogens egentlige budskab. Gennem kombinationen af synspunkter hos især Erhvervsrådet, Metal og SID opstilles strukturer for og indholdet i en sådan politik, hvorunder der nuanceret diskuteres en række

problemstillinger. Blandt disse problemstillinger skal blot nævnes forholdet mellem forskellige virksomhedsstørrelser og farerne ved en for voldsom statslig centralisering af styringen af industriudviklingen. Overvejelserne heromkring forekommer yderst relevante og velegnede som oplæg til en videre debat. Enkelte mangler eller problemer i fremstillingen skal dog nævnes.

For det første er omtalen af det nyoprettede Industripolitiske Kontaktudvalg ikke helt klar. Det og dets sekretariat tillægges på den ene side betydning og specielt fremhæves dets paritetiske sammensætning (p. 91), på den anden side betegnes det som en kun svag tendens til en ændret erhvervspolitik. Hvordan dette organ vil fungere om nogle år, kan der kun gisnes om. I dag kan det dog næppe tillægges større betydning, og specielt den paritetiske sammensætning forekommer uden betydning: Kontaktudvalget skal som et rådgivende udvalg komme med énstemmige indstillinger til industriministeren.

Væsentligere er dog, at oplægget ikke tager hensyn til de uenigheder, der findes inden for fagbevægelsen også med hensyn til industripolitikken. Udvalget af bestemte virksomheder og brancher med henblik på særlig støtteindsats vil med sikkerhed rejse konflikt mellem fagforbundene, fordi beskæftigelsesoplysningsmålet rejstes umiddelbart herigennem. Ligeledes mangler overvejelser over mulighederne for at effektuere det "nyreformistiske" alternativ, specielt på baggrund af konstateringen af Industrirådets hidtidige store indflydelse på erhvervspolitikken. Den inddragelsen af interesseorganisationerne i formuleringen og administrationen af den statslige politik er indgroet i den danske form for folkestyre, kunne det være interessant at høre, hvordan Industrirådets indflydelse tænkes reduceret. For forfatteren forestiller sig vel ikke, at industrien 'frivilligt' vil lade sine indflydelsesmuligheder beskære eller at virksomhederne anarkistisk vil lade sig spille ud mod hinanden?

Dette fører over til det sidste kritikpunkt, nemlig opfattelsen af hvorledes statsapparatet lader sig anvende i en sådan strukturforandrende politik. Blandt de i alternativet nævnte organer, et statsligt "beskæftigelses- og erhvervsfremmeorgan", der direkte skal kunne påvirke den industrielle strukturudvikling. Dette organ skal på den ene side varetage de statslige industriinteresser, herunder overtage og oprette industrivirksomheder, og på den anden side have en ret selvstændig status i forhold til centraladministrationen (p. 96). Hvordan dette i praksis skal gennemføres uden en omfattende og fortsat politisering omkring organets beslutninger forekommer ikke klart. Og overhovedet gøres der ingen nærmere forestillinger over, hvorledes det er muligt strukturelt og indholdsmæssigt at ændre statsapparatet på en sådan måde, at der udvikles nye, stabile planlægnings- og styringsinstrumenter over for en hidtil altovervejende privatstyret industri,

der et langt stykke er præget af mindre og mellemstore virksomheder, og som hidtil har haft meget stor indflydelse på udformningen af den statslige industripolitik. Det bliver derfor et spørgsmål, om borgerskabet som sådan, men specielt det industrielle borgerskab, kan fratages en række af de indflydelsesmuligheder, det hidtil har haft gennem netop det statsapparat, der strukturelt og funktionelt varetager det samlede borgerskabs langsigtede interesser. - Trods disse kritiske bemærkninger skal bogen alligevel varmt anbefales som et oplæg til fortsat diskussion om en dansk industripolitik.

Jan Top Christensen og Niels Chr. Sidenius

Anmelderordninger

- vi modtager bøger fra forlag til anmeldelse. Ønsker man at anmelde en eller flere af disse bøger, bedes man henvende sig til redaktionen.

- man kan efter aftale med redaktionen få en bogs pris betalt mod aflevering af en anmeldelse.

Modtagne bøger

John Carlsen, Economic and Social Transformation in Rural Kenya, Uppsala: Scandinavian Institute of African Studies, 1980.

Torben Bager, Marketing Cooperation and Peasants in Kenya. Uppsala: Scandinavian Institute of African studies, 1980.

Erik Damgaard (red.), Folkets veje i dansk politik. København: Schultz 1980.

Elen C. Singh, The Spitsbergen (Svalbard) Question: The United States Foreign Policy (1907-1935). Oslo: Universitetsforlaget 1980.

Edward Hallet Carr, Den Russiske Revolution fra Lenin til Stalin. København: Arnold Busch 1980.

Nils Elvander, Skandinavisk arbeterrörelse. Stockholm: Liber Förlag 1980.

Kurt Sjöström, Politisk strategi. Et bidrag til debatten om den marxistiske strategi. København: Hans Reitzel 1980.

Peter Neersø og Henrik Plaschke (red.), Imperialismen og den tredje verden. København: Aurora 1980.

Ny Organisation? Metoder och arbetsformer vid organisationsutredningar. Stockholm: Liber Förlag/Allmänna förlaget for Statskontoret 1980.